

A TÖRTÉNELEM TANÁRI SZAKDOLGOZAT SZABÁLYAI

SZAKDOLGOZATI TÉMAKÖRÖK A TÖRTÉNELEM TANÁRI KÉPZÉSBEN

KEDVES HALLGATÓK!

A történelem tanárszakon, amennyiben szakpárjuk közül a történelmet választják, kötelező érvénnyel történelmi diszciplináris témában kell szakdolgozatot írniuk, amelyet egy jelentős pedagógiai-didaktikai témájú fejezet egészít ki.

A PPKE BTK Történettudományi Intézet összes tanszékvezetőjével, továbbá a nevelés- és kultúrtörténelmi szemináriumokat oktató munkatársával egyeztetve kiindulásként (és egyben bővítésre, tovább gondolásra) az alábbi szakdolgozati tematikát nyújtjuk.

A történelem tanárképzéssel és szakdolgozattal kapcsolatos tudnivalók:

1. A történelem tanár szakképzést végző hallgatóknak, amennyiben szakpárjuk közül a történelmet választják, kötelező történelmi témájú vagy rokon diszciplinához (lásd a 7. pontot!) kötődő szakdolgozatot írni, amelyhez csatlakoznia kell egy jelentős pedagógiai–didaktikai témájú, elemző fejezetnek. A 2014-ben és a 2015-ben volt első évfolyamosok közül, aki már kizárólag didaktikai témájú munkát kezdett el írni, arra a hallgatóra ez a szabály nem vonatkozik.
2. Aki már írt vagy tervezi, hogy készít OTDK-dolgozatot, az a hallgató – természetesen – a tanári szakdolgozat keretében is tovább viheti megkezdett vagy jócskán kutató történelmi témakörét és eddigi kutatás- és témavezetőjét, csak a szakdolgozatban írnia kell hozzá egy didaktikai fejezetet.
3. Az a hallgató, aki bármilyen, a Történettudományi Intézethez vagy valamelyik oktatójához kötődő kutatásban, műhelymunkában vagy specializációban, továbbá a Boldog Özséb Szintársulat és a Pázmány Kórus munkájában részt vesz vagy részt vett, a tanári szakdolgozat esetében is folytathatja megkezdett munkáját, az eddigi történész témavezető irányításával. A didaktikai fejezet ebben az esetben is kötelező.
4. Ugyanígy folytathatók szakdolgozat keretében a katolikus iskoláztatás történetéről és forrásairól, továbbá a történelmi földrajzi témakörben tartott szemináriumok (lásd: Godena Albert, Jaczko Sándor, Kovács Eszter, Kovács Katalin Anita, Medgyesy S. Norbert, Óze Sándor, Soós Viktor Attila, Szelke László óráinak) témaköre ugyan ezekkel a tanárokkal, mint leendő témavezetőkkel. A didaktikai fejezet ebben az esetben is kötelező.
5. **OTDK és tanári szakdolgozat kapcsolata:** az elmondottakból látható, hogy a tanárképzésben tanuló hallgatók is indulhatnak történelem (vagy bármilyen más) szaktárgyi (diszciplináris) témakörben OTDK-n.
6. Az osztatlan tanárképzésből is lehet jelentkezni a **PPKE Történelemtudományi Doktori Iskolájába**, nemcsak az MA-képzésből. A tanári szakdolgozati témaválasztást hosszú távú szempontból is érdemes tehát meggondolni. A nevelés- és kultúrtörténelmi és művészeti oktatáshoz kötődő témakörök vizsgálatát is lehet folytatni a doktori iskolában.
7. Az alábbi listából kiderül, hogy a történettudomány **rokon diszciplináit** is figyelembe vesszük, amennyiben alkalmazható a történelemoktatásban: történelmi földrajz (lásd az I. évfolyamon írandó helytörténelmi dolgozatokat!), művészettörténet (építészet, festészet, szobrászat), szakrális és profán néprajz, magyar irodalom- és színháztörténet

és nyelvészet, a klasszikus zene és népzene-tudomány eredményeit és módszereit lehet és ajánlott alkalmazni vizsgálódásaik során.

8. A PPKE más fakultásain (Hittudományi, Informatikai, Jogi) tanuló hallgatóknak is kereshetünk vonatkozó, a történelemtanításhoz kapcsolódó témákat.
9. A tanárképzésen kívüli BA- és MA-képzésben tanuló hallgatók is választhatnak az alábbi témakörök közül.

Bármilyen kérdés vagy további témajavaslat esetén bátran forduljanak hozzám: medgyesy.norbert@btk.ppke.hu

Piliscsaba, 2019. július 2-án és 2020. június 24-én

Medgyesy S. Norbert, s. k.

habil. egyetemi docens,

a PPKE BTK Történelemelméleti, Didaktikai és Módszertani Tanszék vezetője,

a PPKE BTK Kari Tudományos Diákköri Szervezet Humán Szekciójának elnöke

* * *

VÁLASZTHATÓ, ILLETVE JAVASOLT SZAKDOLGOZATI TÉMAKÖRÖK, KIINDULÁSI TÉMÁK

Az alábbi listában átfogó és kisebb témaköröket egyaránt javasolunk a hallgatóknak. Nagy eredménnyel jár, ha a hallgató a saját lakókörzetében választ ki egy általános vagy egy középiskolát, és annak történelméről és pedagógiai programjából veti papírra. A nevelés- és iskola-, továbbá a társadalom- és a hadtörténet mellett a művészet-, a zene-, az irodalom- és a színháztörténet, továbbá a néprajz területén is javasolunk kidolgozásra váró témaköröket.

1. Fináczy Ernő, az ókortudós és a tanár.
2. Az ókori kelet kutatásának kezdetei Magyarországon (Kmoskó Mihály, Dávid Antal és Mahler Ede).
3. A klasszikus ókor oktatása a protestáns kollégiumokban (Sárospatak, Pápa, Nagyenyed).
4. Oktatás a középkori iskolákban – a septem artes liberales rendszere.
5. Iskola, zene és liturgia kapcsolata a középkori scholában. Históriaik magyar szentek (István, Imre, László, Márton, Erzsébet és a Zobor-hegyi Zoerard-András és Benedek) tiszteletére és alkalmazásuk az oktatásban.
6. A középkori történelem, azaz a liturgikus történetírás: legendák, himnuszok, szekvenciák, antifónák és rezponzoriumok hazai és európai szentekről, különösen királyokról és hadvezérekéről.
7. A lovagi nevelés és erkölcs a középkorban.
8. A skolasztika és a XIII. századi egyetemek.
9. Hajnal István munkássága a középkori egyetemek történetéről.
10. Egyetemi olvasmányok, tankönyvek és azok sokszorosítása a könyvnyomtatás (1450) előtt.
11. Középkori egyetemalapítások Európában a reformáció előtt.
12. Magyarországi egyetemalapítási kísérletek (Pécs, Óbuda, Pozsony) Mohács előtt.
13. Magyar diákok külföldi egyetemeken a reformáció előtt.
14. A krakkói egyetem magyar kapcsolatai 1526-ig.

15. A bécsi egyetem magyar kapcsolatai 1526-ig.
16. Az itáliai egyetemek magyar kapcsolatai 1526-ig.
17. A francia egyetemek magyar kapcsolatai 1526-ig.
18. Magyarországi protestáns kollégiumok létrejötte és oktatási rendszere a XVI. században.
19. Evangélikus líceumok Magyarországon és Erdélyben, kiemelten Sopron, Késmárk, Lőcse, Bártfa, Nagyszében és Brassó iskolái.
20. Református kollégiumok, oktatási rendszerük, könyvtáraik, jeles tanáraik és növendékeik és mindennapjaik Magyarországon: Pápa, Sárospatak, Debrecen (XVI–XIX. század) – egy-egy kollégium történetének részletes kidolgozásával.
21. A kolozsvári és a gyulafehérvár–nagyenyedi református kollégium története és szerepe Erdély oktatás- és művelődéstörténetében. Keresztúri Bíró Pál (1589–1655), Johann Heinrich Alsted (1588–1638) és Johann Heinrich Bisterfeld (1605–1655) erdélyi tevékenysége.
22. Cominus Sárospatakon (1650–1654) – programja, művei, oktató és játszva tanító (*Schola ludus*) tevékenysége, máig ható pedagógiai munkásságának modern tanulságai.
23. A magyarországi és erdélyi peregrinusok: Szenczi Molnár Albert (1574–1634), Apáczai Csere János (1625–1659), Pápai Páriz Ferenc (1649–1716) munkássága és hazai hatása. Apáczai programja – külön személyek feldolgozhatók.
24. A jezsuita *Ratio Studiorum* (1599) rendszere és megvalósítása Magyarországon és Erdélyben – európai háttérrel.
25. A katolikus megújulás iskolái Magyarországon. Az egyes középiskolák és akadémiák földrajzi-kulturális kisugárzása, vonzáskörzete és kapcsolódó kulturális intézményei (pl. könyvtárak, nyomdák).
26. Jezuita gimnáziumok és akadémiák 1561–1773 között: Buda, Nagyszombat, Pozsony, Vágsellye, Győr, Sopron, Kassa, Sárospatak (jezsuiták és reformátusok együttesen).
27. Jezuita történetírás és oktatás: Kaprinai István, (1714–1785), Katona István (1732–1811) és Pray György (1723–1801) tevékenysége.
28. A nagyszombati egyetem története és áthelyezése Budára (1777), majd Pestre.
29. Az orvosképzés története az újkori Magyarországon.
30. Piarista gimnáziumok, jelesebb tanáraik – pl. Kácsor Keresztély (1710–1792), Benyák Bernát (1745–1829), Dugonics András (1740–1818), Simai Kristóf (1742–1833), Koppi Károly (1744–1801), – és nagyobb létszámú iskoláik hatása 1642–1800 között: Podolin, Privigye, Nyitra, Pest, Veszprém, Vác, Kecskemét, Szeged, Nagykároly.
31. Obszerváns ferences közoktatás a XVII–XVIII. században: Csíksomlyó és Kájoni János tevékenysége 1664-től; további gimnáziumok: Baja, Szabadka, Szolnok, Zombor, Jászberény, Körmöcbánya, Szombathely, Keszthely és 1773 után a jezsuitáktól átvett intézmények (Eszék, Rozsnyó, Esztergom, Gyöngyös, Zsolna, Liptószentmiklós).
32. A csíksomlyói misztériumdramák és moralitások alkalmazása a történelem-, az etika- és a hittan-oktatásban.
33. Minorita gimnáziumok a XVIII–XX. században: Miskolc, Nyírbátor, Nagybánya, Szilágysomlyó, Arad, Kanta–Kézdivásárhely.
34. Pálos gimnáziumok és színjátszásuk a XVIII. században: Pápa, Sátoraljaújhely; kisebb ideig a jezsuitáktól átveve: Székesfehérvár, Szatmárnémeti, Ungvár, Késmárk, Szokolca, Sárospatak.

35. A lány- és nőnevelés eszméi és megvalósításuk az újkor folyamán, különös tekintettel a főúri és középnemesi udvarokra, továbbá a szabad királyi városi és a paraszti kultúrára. (Egy-egy típus vagy társadalmi réteg kidolgozása részletesen.)
36. Szerzetesrendek a lánynevelés szolgálatában: angolkisasszonyok, orsolyiták és más női tanítórendek európai kapcsolatai és hazai iskolái, nevelési elveik a XVII–XXI. században és azok mai alkalmazása.
37. Tudomány- és iskolaábrázolás allegorikus és valóságos módon a XVII–XX. századi képzőművészetben a Habsburg Birodalom területén – művészettörténész hallgatóknak kedvelt téma lehetne, kiemelve egy-egy iskolát Habsburg Birodalom egy-egy országából, vagy Magyarországon belüli területekről.
38. Felbiger rendszere, a normaiskolák (1760-as évektől), az alapfokú közoktatás, iskolai versgyűjtemények és énekeskönyvek a XVIII–XIX. században.
39. A felvilágosodás, különösen Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827) hatása a magyarországi oktatásra és tudományszervezésre.
40. Az *I. Ratio Educationis* (1777) – előzményei, tartalmának elemzése, megvalósulása.
41. A *II.* (1806) és *III.* (1845) *Ratio Educationis* kidolgozása és megvalósítása.
42. A *Norma Regia* (1781) hatása Erdély neveléstörténetére. Görögkatolikus és ortodox felekezetű oktatás Erdélyben.
43. Az iskolák felszerelésének, technikai állományának változásai a XVIII–XX. század folyamán.
44. Mezőgazdasági (lásd pl. a keszthelyi Festetich-Georgikon) és ipari szakiskolák Magyarországon a XVIII–XX. században.
45. Funkcionalitás és stílus változása az iskolaépületek tervezésében és megvalósításában a XVIII–XX. század során – különösen művészettörténész hallgatóknak kedvelt téma lehetne, kiemelve egy-egy iskolát Magyarországon belüli területekről.
46. Erdélyi népiskolák a XIX. században.
47. Az Erdélyi Római Katolikus Státus oktatási intézményei (XIX–XX. század).
48. Örmény oktatástörténet, mechitarista iskolák Európában és az oszmán-keresztény határregióban az újkorban.
49. A közép- és felsőfokú oktatás jogi háttere Magyarországon és Közép-Európában, a XIX–XX. században.
50. A zeneoktatás rendszere és szerepe a nevelésben (XVI–XX. század) és a reformkori polgári nemzettudat kialakításában, lásd: verbunkos zene, táncok.
51. A felsőfokú zenei képzés (pl. Zeneakadémia, Nemzeti Zenede) története és jeles tanárai, művészei a XIX–XX. században.
52. Don Bosco (Bosco Szent János, 1815–1888) programja és a szalézi rend pedagógiája, iskolái, és iskolán kívüli nevelési tevékenysége – egy-egy szalézi iskola kiemelésével.
53. A bencések a közoktatás történetében 1802-től napjainkig. Gimnáziumok: Modor, Bazin, Győr, Kőszeg, Esztergom, Pannonhalma, Pápa, Csepel – egy-egy gimnázium és annak tanárai feldolgozásával.
54. Bencés tanáregyéniségek és kutatók (XIX–XX. század): Czuczor Gergely, Jedlik Ányos, Rómer Flóris, Rónay Jácint, Czinár Mór, Radó Polikárp, Szunyogh Xavér, Bánhegyi Jób, Nádaszi Alfonz, Jáki Teodóz.
55. A ciszterciek a közoktatás történetében 1802-től napjainkig. Gimnáziumaik: Buda, Eger, Székesfehérvár, Nagykanizsa, Pécs.
56. Jeles ciszterci tanáregyéniségek, kutatók, költők a XX. században: Ágoston Imre Julián, Bárdos Kornél, Brisits Frigyes, Palos Bernardin, Pataki Vidor, Rajeczky Benjamin.
57. A premontreiek a közoktatásban 1802-től napjainkig: Gödöllő, Szombathely.

58. Evangélikus gimnáziumok és tanáraik: Budapestről a „Fasori”, a „Deák téri”, soproni líceum története és nevelési koncepciói.
59. Brunszwik Teréz Angyalkertje (1828-tól), az óvóképző intézetek (1837-től) és a kisdédovók története Magyarországon.
60. A magyar tannyelvű tanítóképző intézetek (1828-tól) megalapítása, típusai és működésük.
61. Az *Entwurf* (1849) és az új érettségi rendszer.
62. Eötvös József vallás- és közoktatásügyi működése, a népoktatási törvény (1868) és eredményei.
63. Eötvös József oktatási reformjainak hatása a jelenkor oktatási rendszerére.
64. A népiskolai rendszer típusai, sajátosságai és eredményessége az analfabetizmus felszámolásában (1868–1948).
65. Tankönyvtípusok és történelemoktatás a dualizmus és a Horthy-kori Magyarországon.
66. Iskola és képzőművészet kapcsolata: a festészet, a szobrászat és az építészet alkotásai a történelemoktatásban XI–XX. századi példákkal. (Egy választott művészeti ág részletes feldolgozásával.)
- a. Kiemelten: Oktatás, historizmus és képzőművészet a dualista Magyarországon: elsősorban Barabás Miklós (1810–1898), Ferenczy István (1792–1856), Than Mór (1828–1899), Székely Bertalan (1835–1910), Lotz Károly (1833–1904), Madarász Viktor (1830–1917), Markó Károly (1793–1860), Csontváry-Kosztka Tivadar (1853–1919), Stróbl Alajos (1856–1926) és más, szabadon választott képzőművészek alkotásai a vizuális történelemoktatásban. Részletesen feldolgozandó egy-egy művészeti ág vagy egy-egy szerző életműve.
67. Klasszikus zeneszerzők kórus- és hangszeres műveinek alkalmazása a történelemoktatásban:
- a. magyarországi gregorián dallamok és középkori szövegek;
 - b. a verbunkos és a nemzeti ébredés: Bihari János (1764–1827), Lavotta János (1764–1820), Csermák Antal György (1774–1822);
 - c. Erkel Ferenc (1810–1893) operái és Liszt Ferenc (1811–1886) elsősorban szimfonikus költeményei az oktatásban;
 - d. Bartók Béla (1881–1945), Kodály Zoltán (1882–1967) és Lajtha László (1892–1963) történelmi tárgyú művei az oktatásban.
68. Iskola és művészet a zene adta lehetőségek területén: énekelt történelem: históriás énekek, epikus népdalok a történelemoktatásban.
69. Edukációs körzetek és iparosítás (pl. vasútvonalak, folyószabályozás) összefüggése a dualizmus és a két háború közötti Magyarország közép- és felsőoktatásában.
70. Oktatáspolitikai a nemzetépítés jegyében. (Kleblsberg Kunó és a magyar iskolarendszer újjászervezése Trianon után.)
71. A határon túlról áttelepített egyetemek kiépítése és működése 1920–1944 között.
72. Állami és nemzeti ünnepek az iskolákban 1860 és 1944 között: április 11-e majd március 15-e, Hősök Napja, más emléknapi napok.
73. Iskolai évkönyvek tematikus elemzése: korabeli ünnepek, önképzőkörök, emlékezések, életpályák, öregdiákok, stb.
74. Iskolai önképzőkörök
75. A diákság társadalma az iskolai anyakönyvek kvantitatív elemzésével, és/vagy oral history alapján is.
76. A tanárok társadalma (írott források és oral history alapján).
77. Tudós tanári életpályák.

78. Tanyai iskolák története – az írott, tárgyi történeti forrásoktól a visszaemlékezésig (oral history is).
79. Tanmenetek elemzése az állami politika tükrében. (Például a kommunista politikai mítoszok megjelenítése).
80. A hittanbeíratások ellenőrzése, iskolai gyakorlata a kommunista diktatúrában (levéltári források és oral history alapján).
81. Tanfelügyeleti rendszer és tevékenység (levéltári fondok alapján).
82. Az önkormányzati és tanácsi művelődési/oktatási hivatalok jelentéseinek tematikus elemzése.
83. Egyházi és állami oktatás. Nevelés elvek a két világháború közötti Magyarországon. Az emlékévek az oktatásban: az 1931-es Szent Imre-év és az 1938-as Szent István-év.
84. Iskolaszervezet, és nevelés. Hóman Bálint (1930-as évek) reformtörekvéseinek pedagógiai elvei.
85. Iskolán kívüli nevelés: Leventemozgalom, cserkészlet; egyházi egyesületek: KALOT, KALÁSZ, Mária Kongregáció, Szívgárda, Soli Deo Gloria, stb. (A szakdolgozatban egy-egy szervezet történetének és nevelési elveinek feldolgozásával.)
86. Az iskola és a nevelés államosítása.
 - a. Tankönyvreform és oktatás 1945 után.
 - b. Iskolareform és a nevelés államosítása. Iskola-államosítás (1948) és a nevelés államosítása is.
87. Pártkatona vagy állampolgár? Iskolai nevelés a Rákosi-rendszerben. Az úttörőszövetség története.
88. A megmaradt 8 gimnázium működése a szocializmus évtizedeiben (1950–1990).
89. Internált, bebörtönzött pap-tanárok és szerzetes-tanárok életútja.
90. Szerzetesrendek működési engedélyének megvonása 1950-ben, a megmaradt négy (bencés, ferences piarista, szegény iskolanővér) szerzetesrend élete, a kereten belül maradt szerzetestanár életútja.
91. Kereten kívül került szerzetestanárok sorsa az 1950-es és 1960-as években.
92. Hitoktatás, annak állami és egyházi szabályozása (1945–1990)
93. Kisközösségek, iskolai vagy iskolán kívüli csoportok működése a diktatúrában.
94. Vallási ellenállás közösségi létbe burkoltan.
95. Nemzet vagy párt? A Kádár-korszak (1957–1989) neveléspolitikája.
96. Az iskolaszervezet átalakítása az 1970-es évektől.
97. Rendszerváltás az iskolákban. Az 1980-as évek reformjai és társadalmi hatásai.
98. Néprajz és nevelés Bálint Sándor (1904–1980) munkásságában.
99. Karácsony Sándor (1891–1952) pedagógiai elvei – egy-egy művének elemzésével.
100. Németh László (1901–1975) nevelési elvei és rendszere. – egy-egy művének elemzésével.
101. A bölcész Kodály Zoltán (1882–1967) műveltsége, nemzetnevelő terve – nemcsak zenei szemmel.
102. A közép- és felsőfokú római katolikus és / vagy görögkatolikus papnevelés története az újkorban: egy intézmény kiválasztásával és részletes bemutatásával.
103. Pedagógiai segédeszközök fejlődése.
104. A népfőiskolák jelentősége a XIX–XX. században.
105. Iskola és művészet kapcsolata a színház adta lehetőségek terén: a színpadra állított történelem egykor (XVI–XX. század) és ma. Kiemelten: a magyar (és fakultatív módon: a latin és német) nyelvű iskolai színjátszás, mint a történelemoktatás eszköze a XVIII. században.
106. Történelemoktatás és mai drámapedagógia.

107. Ünnepek, mecénások, szenttisztelet és mindennapi élet a reneszánsz és barokk kori iskolákban. Az ünnepekhez kötődő források mai alkalmazhatósága.
108. Ünneplő iskola: történeti, képzőművészeti, irodalmi, klasszikus és népzenei források a nemzeti ünnepekre: január 22., március 15., június 4., június 27., július 22., augusztus 20., október 6., október 23., november 5. és 11., november 19; az egyházi ünnepekre: advent–karácsony, nagyhét–húsvét, pünkösd, helyi szenttisztelet; iskolai projektnapokra való felkészülésben. A szakdolgozatban kötelező egy-egy ünnep műsorának pontos kidolgozása, elemzése minden forrás- és művészeti területről. [Január 22-e a Himnusz születésnapjaként a Magyar Kultúra napja, június 27-e Szent László király, november 5-e Szent Imre herceg, november 11-e Pannóniai Szent Márton, november 19-e Árpád-házi Szent Erzsébet ünnepe, július 22-e a nándorfehérvári diadal évfordulója.]
109. Projektnap az iskolában: a kiválasztott, ünnepelt személy élete, jelentősége, életművének sokszínű, interdiszciplináris jellegű tanítása. A választott korszak elmélyültebb bemutatása.
110. A hallgató saját, vagy más szempont alapján kiválasztott települése vagy környéke alapfokú vagy középszintű iskolájának története, vonzáskörzete. (Kiindulásként felhasználható a *Történeti földrajz* órán készített helytörténeti dolgozat.)
111. Hogyan tanítana meg egy szabadon választott korszakot, eseményt, az 1920 előtti Magyar Királyság területén lévő bármely régiót, továbbá jelentősebb személyt és kortársait?
112. Hogyan tanítana meg egy-egy fegyveres történelmi konfliktust, pl. forradalom és bármely népfelkelés, inszurrekció, önvédelmi háború, szabadságharc, világháborús részvétel?
113. Egy-egy eszmerendszer és uralkodási technika megtanítása, pl. feudális és felvilágosult abszolutizmus, konzervativizmus, kereszténydemokrácia, liberalizmus, szocializmus, bolsevizmus, fasizmus, náciizmus, demokrácia.
114. A történelemoktatás és szakdolgozatának összekapcsolása más szakos tanulmányaival, pl. magyar irodalom, német, angol, latin, görög, etika, filozófia.
115. A történelemoktatás szakdolgozatának összekapcsolása más, elsősorban a hittudományi és a jogi és karon folytatott tanulmányokkal.
116. Az oktatási intézmények fejlesztésének nemzetpolitikai jelentősége.